

ROLF SCHREINER:

Dyslektiske dialektikere

Me så bor i dette landet, har lært å formulera oss skriftlig på forskjellige måder. For någen av oss va bogmål det mest naturlige då me satt i klasserommet ein gang på 1950-talet og fekk den fysisste undervisningen i norsk skrivekunst.

Det me lærte, kan kallas både riksmål og bogmål – itte såkalte skrift-reformer regnes disse to som ett skiftspråg, dog med små variasjoner. Så enten me seie riksmål eller bogmål, så har me et skriftspråg så bruges av 85 – 90 % av den norske befolkningen.

Resten av folket bor i Ny-Norge og skrive derfor nynorsk.

Å skriva e ein ting – å snakka e någe heilt aent. Når det gjelde kor mange så snakke bogmål i sitt daglige liv, så får me et langt lågare tal. Det e blitt anslått at 20 % av innbyggerne i Norge snakke standard øst-norsk så e den vanligste formen for muntlig bogmål. Resten av oss snakke ein eller aen form for dialekt. Og det e bra – då får me jo ein identitet så gjelde for kvert sted rundt omkring i dette langstrakte landet. De så e ekstra flinke, holde på denne iden-titeten heila livet – de snakke dialekten fra barndommen uansett kor de flytte hen i Norge. Godt gjort!

Altså. Me skrive på bogmål eller nynorsk. Og de fleste av oss snakke på dialekt. I tillegg så e me altså någen så falle for fristelsen te å *skriva* på dialekt. Og då gjelde det å holda tungå beint i moen.

Eg syns at ein bra regel når du ska skrive på dialekt, e at det enklaste e det besta. Ikkje gjørr det merr komplisert enn nødvendig. Der e ingen grunn te å forandra ord for forandringens skyld. Hvis et ord uttales likt på bogmål og på dialekt, då bør ordet òg skrivas likt. Verre e det ikkje.

Et eksempel på det. La oss ta setningen: Han begynte med boksing. De fira ordene uttales heilt likt på bogmål og på Stavanger-dialekt. Då e der ingen grunn te å skriva: Han bejynte med båksing. Å skriva på dialekt e ikkje det sama som å skriva lydskrift.

Der e heller ingen grunn te å forandra ord så inneholde bokstaver me ikkje uttale. Derfor ska ordet «det» skrivas «det» på dialekt. Någen lokale skriben-ter tror at det blir veldig dialektisk når det erstattes med de eller de'. Og forvir-ringen blir alltid stor når någen tar vekk d'en i ordet «med» og setningen «Vi er med dere» på bokmål blir «Me e me dåkker» på dialekt. Ein ska heller ikkje falla for fristelsen te å la gode bli goe eller goè. Ordet gode har me nemlig lært å uttala goe på norsk allerede fra morsmelken, og det uttales heilt likt på dialekt. Då bør det òg skrivas likt.

Og ordet «huset» hette huset også på dialekt. Ikkje fjern den stumme t'en. Huse e et verb og får en heilt aen betoning.

Derfor: Når et ord uttales likt på norsk og på lokal dialekt, oppnår me ingenting (bortsett fra forvirring) ved å forandra på bokstaveringen av ordet.

Og nå nærme eg meg poenget.

Der e flerne så skrive på dialekt i de lokale avisene våre. Någen skrive lesar-innlegg på ekta stavangersk, någen journalister prøve seg – og någen sprite opp annonsene sine med dialektiske uttrykk og formuleringar. Vel og bra, men der e ein ting så ofte går igjen, og som eg nå starte korstoget mod.

Någen tror at ordet «de» ska skrivas «di» på skikkelig stavangersk.

Uff og uff.

Som sagt, det enklaste e det besta. De uttales di både på bogmål og på dialekt, og der e ingen grunn te å komplisera.

La oss sei at me i Lokalavisen vil skriva «Vi er de som lager din avis» på dialekt. Dyslektiske dialektikere vil då enda opp med: Me e di så lage di avis!

Dette henge jo ikkje på greib. Det einaste riktige e: Me e de så lage di avis.

Husk at di e et heilt aent ord enn de – med ein helt aen betydning! Og det bør fortsatt vær forskjell på ein artikkel og et pronomen – også på dialekt!

Koffer i all verden skriva di på dialekt for det om ordet uttales di? Hvis det prinsippet ska gjennomførås, e me virkelig ude på tynne is.

Ska bindeordet og skrives åg på dialekt?

Ska adverbet skikkelig skrives sjikkelig på dialekt?

Ska substantivet frokost skrives frokåst på dialekt?

Ska adjektivet godt skrives gått på dialekt? (Det sko bli bra forvirring!)

På bogmål hette det: Gutter gir aldri opp. Det hadde blitt passe sprøtt å skriva på dialekt: Gutter jir aldri åpp. Men det blir altså konsekvensen hvis me skrive lydskrift – og bruge di i stedet for de.

Så kan någen sei at Ajax skreiv ein berømte julahistorie så hette: Di små armane. Han om det. Ingen e perfekte. Han brukte òg andre formuleringar så virke kunstige i dag.

Ein eminent dialektiker som Per Inge va nok påvirka av Ajax då han skrev di i stedet for de i de aller fysisste stykkene sine. Men han kom te fornuft for rundt 30 år siden. Og kokken Charles har forstått det – restauranten i Sandnes hette Charles & De.

Adle de så nå love å aldri merr skriva di i stedet for de, ønskes god sommar.